

Przedmiot: ADAPTOWANA AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA

I. Informacje ogólne

Jednostka organizacyjna	Wydział Rehabilitacji Zakład Adaptowanej Aktywności Fizycznej Kierownik: dr hab. Natalia Morgulec-Adamowicz
Nazwa przedmiotu	Adaptowana Aktywność Fizyczna
Kod przedmiotu	FII-16
Język wykładowy	Polski
Rodzaj przedmiotu kształcenia (obowiązkowy/fakultatywny)	Obowiązkowy
Poziom (np. pierwszego lub drugiego stopnia)	II stopnia
Rok studiów	II rok
Semestr (zimowy, letni)	zimowy
Liczba punktów ECTS	3
Imiona i nazwiska tytuł/ stopień naukowy, adres e-mailowy wykładowców prowadzących zajęcia	Prof. Andrzej Kosmol, andrzej.kosmol@awf.edu.pl dr hab. Natalia Morgulec-Adamowicz, prof. nadzw, natalia.morgulec@awf.edu.pl dr Grzegorz Bednarczuk, bednarczuk.awf@gmail.com mgr Anna Ogonowska-Słodownik, anna.ogonowskaslodownik@awf.edu.pl
Program (programy) studiów, w którym realizowany jest przedmiot	Fizjoterapia
Sposób realizacji zajęć (stacjonarny, uczenie się na odległość)	Stacjonarny
Wymaganie wstępne w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji oraz dodatkowe	Przed przystąpieniem do przedmiotu student posiada wiedzę, umiejętności i kompetencje z zakresu programu studiów I stopnia na kierunku fizjoterapia.

II. Informacje szczegółowe

Cele przedmiotu

C1	Zapoznanie studenta z teorią adaptacji.
C2	Zapoznanie studenta z wiedzą opartą na dowodach naukowych o wskazaniach i przeciwwskazaniach do aktywności fizycznej w różnych grupach osób ze specjalnymi potrzebami.
C3	Zapoznanie studenta z wybranymi metodami pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami oraz specyfiką pracy w obszarze adaptowanego wychowania fizycznego, rekreacji terapeutycznej, fizjoterapii i sporcie niepełnosprawnych.
C4	Przygotowanie studenta do adaptowania metod, form aktywności fizycznej, sprzętu, instrukcji, poleceń i zadań do specyficznych potrzeb odbiorców adaptowanej aktywności fizycznej.
C5	Przygotowanie studenta do tworzenia programów, instruowania i oceniania zgodnie z ekologiczną analizą zadań.

Efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla przedmiotu

Efekt kształcenia kierunkowy	Treść efektu kształcenia dla przedmiotu	Odniesienie do celów	Odniesienie do efektów obszarowych
Wiedza			
K_W11 zna i poddaje analizie procesy psychospołeczne ważne dla zdrowia i jego ochrony lub kultury fizycznej w zakresie niezbędnym dla dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, właściwych dla fizjoterapii	<ol style="list-style-type: none"> Potrafi interpretować i rekomendować założenia teorii adaptacji (procesu, definicji, zasad i koncepcji). Zna i potrafi wyjaśnić teorię wzmocnienia (Empowerment Theory) w kontekście pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami. Ma wiedzę na temat i potrafi wyjaśnić założenia ekologicznej analizy zadań (Ecological Task Analysis). Zna specyfikę psychospołeczną APA i potrafi ją uzasadnić w pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami. 	C1, C4, C5	M2A_W04
K_W16 posiada wiedzę w zakresie doboru różnych form adaptowanej aktywności fizycznej oraz dyscyplin sportu niepełnosprawnych w rehabilitacji kompleksowej i podtrzymywaniu sprawności osób ze specjalnymi potrzebami	<ol style="list-style-type: none"> Posiada wiedzę na temat potrzeb i możliwości aktywności ruchowej osób ze specjalnymi potrzebami w kontekście praktyki opartej na dowodach naukowych. Zna wybrane formy, metody i środki APA. 	C2, C3, C4	M2A_W06 M2A_W10

K_W24 posiada wiedzę na temat związków fizjoterapii z naukami medycznymi i naukami o kulturze fizycznej	1. Ma wiedzę na temat APA jako interdyscyplinarnej dziedziny w naukach o kulturze fizycznej. 2. Zna specyfikę kształcenia zawodowego w APA (long life education). 3. Charakteryzuje APA w praktyce opartej na dowodach naukowych w adaptowanym wychowaniu fizycznym, rekreacji terapeutycznej, fizjoterapii i sporcie niepełnosprawnych.	C3	M2A_W09 M2A_W10
Umiejętności			
K_U07 posiada umiejętności w zakresie adaptowanej aktywności fizycznej i sportu niepełnosprawnych dla programowania, doboru, modyfikowania oraz tworzenia i nauczania różnych form zajęć rekreacyjnych i sportowych z osobami ze specjalnymi potrzebami	1. Potrafi tworzyć programy APA dla osób ze specjalnymi potrzebami. 2. Umie wykorzystać ekologiczną analizę zadań w tworzeniu programów APA. 3. Potrafi dobrać formy, metody i środki APA dla odpowiednich grup osób ze specjalnymi potrzebami. 4. Potrafi zaadaptować aktywność fizyczną do potrzeb i możliwości osób ze specjalnymi potrzebami.	C2, C3, C4, C5	M2A_U10 M2A_U12 M2A_U05
Kompetencje społeczne			
K_K01 rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie i potrafi inicjować i organizować procesy grupowego uczenia się w zespole	1. Świadczy świadomość konieczności uczenia się przez całe życie w kontekście praktyki opartej na dowodach naukowych w APA.	C2	M2A_K01
K_K03 potrafi inicjować, współpracować i współdziałać z przedstawicielami i innymi zawodowcami i specjalistami o	1. Rozumie potrzebę współpracy ze specjalistami o innych kompetencjach zawodowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru adaptowanego wychowania fizycznego, sportu niepełnosprawnych i rekreacji terapeutycznej.	C3, C5	M2A_K02

innych kompetencjach zawodowych			
---------------------------------	--	--	--

Treści programowe

Treści programowe	Tytuł wykładu	Odniesienie do efektów kształcenia kierunkowych/ przedmiotowych	Odniesienie do celów przedmiotu
WYKŁADY			
TP1	Wprowadzenie - aktywność fizyczna w rehabilitacji	K_W11/ 3	C1, C4, C5
TP2	Adaptowana aktywność fizyczna (APA) – pojęcia podstawowe (adaptacja, aktywność ruchowa, osoba niepełnosprawna, osoba ze specjalnymi potrzebami).	K_W11/ 1	C1, C4, C5
TP3	Filozofia myślenia i działania w APA	K_W11/ 3, 4	C1, C4, C5
TP4	Historia i struktury organizacyjne APA.	K_W24/ 1	C3
TP5	APA w kontekście społecznym (stereotypy, postawy, bariery).	K_W11/ 3, 4	C1, C4, C5
TP6	Teoria adaptacji jako metateoria APA.	K_W11/ 1	C1, C4, C5
TP7	Wybrane podejścia do nauczania ruchów z perspektywy APA	K_W11/ 1	C1, C4, C5
TP8	Planowanie i tworzenie programów APA dla osób ze specjalnymi potrzebami.	K_U07/ 1	C2, C3, C4, C5
TP9	Diagnoza przy tworzeniu programów APA dla osób ze specjalnymi potrzebami.	K_U07/ 1	C2, C3, C4, C5
TP10	Ocena programów APA dla osób ze specjalnymi potrzebami.	K_U07/ 1	C2, C3, C4, C5
TP11	Teoria wzmacniania (<i>Empowerment Theory</i>) w pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami.	K_W11/ 2	C1, C4, C5
TP12	Współczesne modele integracji i włączenia (<i>inclusion</i>).	K_W24/ 1	C3
TP13	APA a integracja/włączenie w wychowaniu fizycznym, rekreacji i sporcie – możliwości i granice.	K_W24/ 3	C3
TP14	Specjaliści APA – kompetencje, obszar działania i możliwości dokształcania (<i>long life education</i>).	K_W24/ 2 K_K01/ 1	C2, C3
TP15	Perspektywy rozwoju APA (kierunki działań, obszary poszukiwań badawczych, źródła informacji, inicjatywy i projekty).	K_W24/ 1 K_K03/ 1	C3, C5
ĆWICZENIA/ ZAJĘCIA PRAKTYCZNE			
TP16	Adaptowana aktywność fizyczna (APA) jako interdyscyplinarna dziedzina w naukach o kulturze fizycznej.	K_W24/ 1	C3
TP17	Praktyka oparta na dowodach naukowych (EBP) w APA.	K_W16/ 1 K_K01/ 1	C2, C3, C4
TP18	Adaptacja jako proces (zasady i koncepcje).	K_W11/ 1	C1, C4, C5
TP19	Ekologiczna Analiza Zadań (<i>Ecological Task Analysis</i>) - podstawy teoretyczne i wybrane przykłady	K_W11/ 3 K_K03/ 1	C1, C2, C3, C4, C5

	zastosowania w planowaniu.	K_U07/ 2	
TP20	Przykłady APA w praktyce opartej na dowodach naukowych w adaptowanym wychowaniu fizycznym (APE) i rekreacji terapeutycznej (m.in. peer tutoring, hipoterapia, kwalifikacja lekarska do zajęć WF).	K_W24/ 3 K_K03/ 1	C3, C5
TP21	Przykłady APA w praktyce opartej na dowodach naukowych w fizjoterapii i sporcie osób niepełnosprawnych (m.in. Tai-Chi, joga).	K_W24/ 3 K_K03/ 1	C3, C5
TP22	Formy, metody i środki adaptowanej aktywności fizycznej (terapia w wodzie – metoda Halliwick, adaptacje sprzętu).	K_W16/ 2 K_U07/ 1	C2, C3, C4, C5
TP23	Potrzeby i możliwości aktywności ruchowej osób niewidomych – podstawowe wskazania i przeciwwskazania.	K_W11/ 4 K_W16/ 1 K_U07/ 1	C1, C2, C3, C4, C5
TP24	Potrzeby i możliwości aktywności ruchowej osób głuchych – podstawowe wskazania i przeciwwskazania.	K_W11/ 4 K_W16/ 1 K_U07/ 1	C1, C2, C3, C4, C5
TP25	Potrzeby i możliwości aktywności ruchowej osób z kręgowymi chorobami nerwowo-mięśniowymi – podstawowe wskazania i przeciwwskazania.	K_W11/ 4 K_W16/ 1 K_U07/ 1	C1, C2, C3, C4, C5
TP26	APA w różnych chorobach przewlekłych (astma, COPD, cukrzyca, ADHD, autyzm, choroba nowotworowa, AIDS/HIV, choroby układu krążenia).	K_W11/ 4 K_W16/ 1 K_U07/ 1	C1, C2, C3, C4, C5
TP27	APA dla osób z niepełnosprawnością sprzężoną – Program Treningu Aktywności Motorycznej Olimpiad Specjalnych (MATP).	K_W11/ 4 K_W16/ 1 K_U07/ 1	C1, C2, C3, C4, C5
TP28	Formy, metody i środki adaptowanej aktywności fizycznej (metoda Snozelen, komunikacja wspomagająca i alternatywna - AAC, metoda Dennisona, metoda stymulowanych seryjnych powtórzeń ćwiczeń - SSP).	K_W16/ 2 K_U07/ 1	C2, C3, C4, C5
TP29	Przykłady dobrej praktyki w APA.	K_W16/ 2 K_W24/ 3 K_U07/ 1-4	C2, C3, C4, C5
TP30	Studia przypadków w APA.	K_W16/ 2 K_W24/ 3 K_U07/ 1-4	C2, C3, C4, C5

Planowane formy/działania/metody dydaktyczne		
treści programowe	Metoda dydaktyczna	Odniesienie do efektów kształcenia kierunkowych/ przedmiotowych
TP1 – TP15	wykład informacyjny, wykład problemowy	K_W11/ 1, 2, 3, 4 K_W16/ 1 K_W24/ 1, 2, 3 K_U07/ 1 K_K01/ 1

		K_K03/ 1
TP16-TP30	wykład problemowy, pogadanka, wyjaśnienie, dyskusja,	K_W11/ 1, 2, 3, 4 K_W16/ 1, 2 K_W24/ 1, 3 K_U07/ 2, 1 K_K01/ 1 K_K03/ 1
TP16-TP19 i TP 30	współpraca w grupie	K_W11/ 1, 3 K_W16/ 1, 2 K_W24/ 1, 3 K_U07/ 1-4 K_K01/ 1
TP21-TP28	film	K_W13/ 4 K_W16/ 1, 2 K_W24/ 3 K_U07/ 1 K_K03/ 1
TP30	studia przypadków	K_W16/ 2 K_W24/ 3 K_U07/ 1-4
Środki dydaktyczne: komputer rzutnik multimedialny prezentacje tematyczne podręczniki/monografie		

Metody i kryteria oceniania		
Efekt kształcenia dla przedmiotu	Treści programowe (TP)	Typy/ Metody oceniania D – oceniane diagnostyczne, F- ocenianie formujące, P – ocenianie podsumowujące * lub wybór z załączonej listy walidacji wyników
K_W11/ 1-4 K_W16/ 1-2 K_W24/ 1-3 K_K01/ 1/ K_K03/ 1	TP1-TP30	P, egzamin testowy - wybrane treści realizowane podczas wykładów oraz ćwiczeń - test z pytaniami zamkniętymi (jednokrotnego wyboru) i otwartymi (krótkiej odpowiedzi lub uzupełnij brakujące elementy)
K_W11/ 1, 3, 4 K_W16/ 1-2 K_W24/ 1-3 K_K01/ 1 K_K03/ 1	TP16-TP29	Obecność na ćwiczeniach; F- Test krótkiej odpowiedzi („wejściówki” na początku min. 5 wybranych ćwiczeń) - oceniane w skali 2-5;
K_U07/ 1 K-K03/1	TP19	Ocena przypadku. Przygotowanie w grupie propozycji adaptacji zadania, sprzętu, instrukcji i środowiska dla osoby ze specjalnymi potrzebami. Porównanie ze wzorcem. Ocena pracy studentów sformułowana przez inną grupę studentów

K_U07/ 1-4	TP30	Ocena przypadku. Opracowanie planu APA dla osoby ze specjalnymi potrzebami zgodnie z założeniami ekologicznej analizy zadań <i>Porównanie ze wzorcem. Ocena pracy studentów sformułowana przez inną grupę studentów</i>
------------	------	--

*D – ocena przypadku, rozpoznanie, F – sprawdzian pisemny, dyskusja, obserwacja, P - egzamin pisemny lub wybór z załączonej walidacji wyników.

Zalecana lista lektur lub lektury obowiązkowe

Literatura obowiązkowa:

1. Borowiecka R. (2009). Kinezylogia – fakty i mity. Przyjaciel 6(19), 6-15.
<http://www.gazeta.przyjaciel.pl/atykuly.htm>
2. Falkenberg Andersen S. (2002). Podstawowe informacje na temat terapii w wodzie. Rehabilitacja Medyczna, 6(4), 70-76.
3. Gałkowski T. (1995). Dziecko autystyczne w środowisku rodzinnym i szkolnym. Z Aneksu: II Muzyka z rytmiką s. 252-256 i II Wychowanie fizyczne s. 256-262
4. Heerkens Y., Hendriks E., Oostendorp R. (2006). Narzędzia oceny oraz Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania w rehabilitacji i fizjoterapii. Rehabilitacja Medyczna, 10(3), 11-20.
5. Józefowski P., Bolach B., Prystupa T. (2011) Analiza sprawności funkcjonalnej osób z tetraplegią podczas obozu i stopnia Aktywnej Rehabilitacji. Pedagogics, Psychology, Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports, 8, s. 115-120.
6. Kamińska A., Mazur A. (1998). Metodyka zajęć hipoterapeutycznych dla dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym. Postępy Rehabilitacji, 12(3), 85-93.
7. Kosmol A., Nowicki M. (2010). Pływanie. W: Rutkowska I. i Kosmol A. sprawność i aktywność fizyczna osób niewidomych, AWF Warszawa, podręcznik 8.7.1., 254-275.
8. Kozdroń E. (2014). Aktywność rekreacyjna w procesie pomyślnego starzenia się. Zeszyty Naukowe WSKFiT 9, 75-84.
9. MEN (2010). Charakterystyka dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wskazówki do pracy dla nauczycieli. W: Jak organizować edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi? Ministerstwo Edukacji Narodowej, 16-44.
10. Mętel S. (2003). Wpływ Tai Chi oraz ćwiczeń sensomotorycznych na poprawę równowagi u osób w wieku geriatrycznym. Rehabilitacja Medyczna, 7(3), 55-63.
11. Morgulec N., Kosmol A. (2006). Adaptowana aktywność fizyczna (APA) – nowe spojrzenie na aktywność fizyczną osób ze specjalnymi potrzebami. Fizjoterapia Polska, 2(4), 103-110.
12. Morgulec N., Kosmol A. (2007). Aktywność fizyczna w procesie usprawniania osób z uszkodzeniem rdzenia kręgowego w odcinku szyjnym. Warszawa AWF. 7.1. Możliwości funkcjonalne i specyfika szkolenia sportowego osób z URK, 119-128.
13. Morgulec Adamowicz N., Kosmol A., Molik B. (red.) (2015). Adaptowana aktywność fizyczna dla fizjoterapeutów. Warszawa, PZWL.
14. Otręba I., Waleczek J. (2008). Postępowanie na lekcjach wychowania fizycznego z uczniami mającymi astmę oskrzelową, Lider, 12, 24.
15. Płaszewski M. (2006). Praktyka oparta na dowodach – zasady i kierunki rozwoju Evidence Based Practice w fizjoterapii. Rehabilitacja Medyczna, 10(1), 9-14.
16. Różycka J., Szymankiewicz M. (2011). Zespół CHARGE – problemy diagnostyczne w okresie noworodkowym. Perinatologia, Neonatologia i Ginekologia, 4(3), 132-136.
17. Plewa M., Markiewicz A. (2006). Aktywność fizyczna w profilaktyce i leczeniu otyłości. Endokrynologia, Otyłość i Zaburzenia Przemiany Materii, 2(1), 30-37.
18. Rosołek B., Gawlik K. (2013). Poziom aktywności fizycznej osób z dysfunkcją narządu wzroku a zagrożenie chorobami cywilizacyjnymi – przegląd literatury. Rozprawy Naukowe AWF Wrocław,

(42), 103-108.

19. Smrokowska-Reichmann A. (2013). Snoezelen – Sala Doświadczania Świata. Kompendium opiekuna i terapeuty. Fundacja Rosa, Wrocław.
20. Stanowisko American Diabetes Association (2002). Cukrzyca i wysiłek fizyczny. Diabetologia Praktyczna, tom 3, supl. A, A93–A99.
21. Wieczorek M. (2011) Rozwój fizyczny i sprawność fizyczna dzieci głuchych jako pozytywny miernik ich zdrowia fizycznego. Probl Hig Epidemiol, 92(2), 304-310.
22. Włodarczyk A., Gasińska M. (2002). Kanony polskiej hipoterapii. Rehabilitacja Medyczna, 6(3), 73-75.
23. Woynarowska B. (2010). Uczniowie z chorobami przewlekłymi. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
24. Zawisłak A. (2009). Snoezelen – wprowadzenie w problematykę (rozdział 1.5). W: Zawisłak A. Snoezelen (Sala Doświadczania Świata) - geneza i rozwój. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 33-44.

Literatura uzupełniająca:

1. Aillaud, C. L., & Lieberman, L. (2013). *Everybody plays! How kids with visual impairments play sports*. Louisville, KY: American Printing House for the Blind.
2. American College of Sports Medicine (1997). *Exercise management for persons with chronic diseases and disabilities*. Champaign, IL: Human Kinetics.
3. Auxter D., Pyfer J. and Huettig C. H. (2009). *Principles and methods of adapted physical education and recreation*, St. Louis, MO: Mosby.
4. Block M.E. (1999). 'Did we jump on the wrong bandwagon? Part I: Problems with inclusion in physical education', *Palaestra* 15(3), pp. 30-36, 55.
5. Block M.E. (2007). *A Teacher's Guide to Including Students with Disabilities in General Physical Education*, Third Edition, Paul H. Brooks Publishing Co., Baltimore.
6. Hodge S.R., Lieberman L.J., Murata N.M. (2012). *Essentials of Teaching Adapted Physical Education: Diversity, Culture, and Inclusion*. Scottsdale, AZ: Holcomb Hathaway.
7. Horvat M., Block M.E. (2007). *Developmental and Adapted Physical Activity Assessment: 5th Ed.*
8. Hutzler Y., Sherrill C. (2007). Defining adapted physical activity: International perspectives. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 24(1), 1-20.
9. Lieberman L. J. (1996). *Games for People with Sensory Impairments: Strategies for Including Individuals of All Ages*, Champaign, IL: Human Kinetics.
10. Lieberman L.J., Houston-Wilson, C. (2002) *Strategies for inclusion: A handbook for physical educators*, Champaign, IL: Human Kinetics.
11. Lieberman, L. J., Ponchillia, P. E., & Ponchillia, S. V. (2013). *Physical education and sports for people with visual impairments and blindness: Foundations of instruction*. New York: AFB Press.
12. Liebs, A. (2013). *The encyclopedia of sports and recreation for people with visual impairments*. Charlotte, NC: Information Age.
13. Lockette F. k., Keyes A.M. (1994). *Conditioning with Physical Disability*. Champaign, IL: Human Kinetics.
14. Miller D.P. (1995). *Fitness Programming and Physical Disability*. Champaign, IL: Human Kinetics.
15. Reid G., Stanish H. (2003). Professional and Disciplinary Status of Adapted Physical Activity. *Adapted Physical Activity Quarterly* 20(3), 213-229.
16. Sherrill C. (2004). *Adapted physical activity, recreation and sport: Crossdisciplinary and lifespan*. Madison, Brown and Benchmark.
17. Steadward R.D., Wheeler G.D., Watkinson E.J. (red.) (2003). *Adapted Physical Activity*. The University of Alberta Press and The Steadward Centre.
18. Winnick J.P. (ed.) (2010). *Adapted physical education and sport*, Human Kinetics.

Punkty ECTS - 1 pkt - 30 godz. pracy studenta (kontaktowych + samokształcenia)

RODZAJ ZAJĘĆ	GODZINY
Godziny kontaktowe	60
Przygotowanie do zajęć	10
Zapoznanie się z zalecaną literaturą	10
Przygotowanie do egzaminu	10
Razem = 90 godz. = 3 ECTS	

Wydział Rehabilitacji AWF Warszawa